

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2 30 "

Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "

Pentru România și
 America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.

INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Scrisoare și răspuns

Am primit următoarea scrisoare:

Stimate domnule Director, am citit în „Românul“ de Joi 14/27 Aprilie, între altele, că:

„Scriitorii din România pot veni între românii din Ungaria, numai și numai ca literați, ca să-și recite operele lor, să facă adică petrecere de salon literar; n'au însă dreptul aci să se vîre, nici chiar să aibă păreri, în afacerile interne ale românilor supuși ungari...”

și, mai departe, că:

„Românii din Ungaria nu pot deloc admite în afacerile lor interioare, în nețelegerile lor naționale, vreun amestec al scriitorilor din România, fiindcă un așa amestec, nu numai că nu le poate face vreun bine, dar chiar deadreptul le aduce stricăciune...”

Neavând în față-mi numărul acela al ziarului dv., nu pot da citatul textual; dar îndrăsnesc a garanta despre exactitatea strictă a înțelesului. În altă foaie orcare, niște cuvinte cu așa înțeles ar fi trecut neluate'n seamă; dar, apărând în coloanele „Românului“, organul autorizat al partidului național, firește, capătă o deosebită greutate, și, astfel, nu pot fi lăsate a trece fără oarecare desbatere.

Stimate domnule Director, iertați-mă: eu cred că judecata ziarului dv. în această privință nu este — cum să zic mai potrivit? — nu este cu desăvârșire la adăpost de orice împotrivire întemeiată. Și să vedeți de ce...

Mai întâiu, dați-mi voie să vă 'ntreb: nu vi-se pare și dv. că, dela o vreme 'ncoace, noi Români, în genere, dăm o exagerată importanță literaturii, ca să nu zic literaților?

Literatură... Poezie...

Da.. Poezia — când e poezie, nu când numai vrea să fie — orcât ar părea de inutilă unor filistenii, își are înalta ei utilitate...

Ea poate îmbărbăta omenirea la războiul contra răului și la cucerirea binelui; o poate consola de jertfele seculare: întru căutarea mai — binelui; o poate face să sperie la mai departe biruință; o poate face să zîmbească atunci când e doborâtă de osteneală; o poate face să-și fină capul în sus spre cer când este mai adânc umilită de bătăile naturei oarbe; o poate face a întrezări o clipă adevărul veșnic, ce nu-i e dat să-l vadă vreodată..

Toate astea le poate face poezia, fiindcă ni-se înfățișează învăluită din creștet până'n călcăie în acel prestigiu mistic pe care nimini nu l-a definit pân'acuma; fiindcă este fiica luminii; fiindcă, într'un cuvânt, este... frumoasă; iar frumusețea e dela Dumnezeu... Pas de te pune cu puterea lui!

Dar, fără 'ndoială, un literat care are deplină conștiință de puterea și menirea artei literare trebuie să știe că, orcâtă slavă i-ar face unei națiuni, astăzi și'n viitor, literatura ei, poezia ei, în adevăr originală și serioasă, acea națiune, de dragul celui mai genial poet, nu-și poate uita de interesele ei reale și pozitive, de grelele ei pășuri de zi cu zi. Da, este nobil și minunat lucru poezia; însă cu ea

nu se poate nici stinge incendiile, nici jugui epidemiile, nici birui năvala apelor cutropitoare, nici hrăni lumea flămândă, nici preface materia chaotică și inutilă în formă rațională și utilă.

Și orcare literat — afară, se'nțelege, de unul dintre cei cari vor numai-decât a fi importanți — trebuie asemenea să știe că aceea ce în adevăr este important pentru cultura și istoria fiecărui popor și pentru ale lumii întregi, nu este literatul, ci literatura, opera literară... Câte opere literare, ca și opere de alte arte frumoase, strălucesc de veacuri, spre onoarea și admirația omenirii, fără să li-se cunoască anume autorii!... Ce a pierdut omenirea posedându-le opera acestora, dar necunoscându-le numele? Deplânge cineva moartea unui Tacit sau a unui Sofocle, ori nu se poate mângâia de lipsa operelor lor pierdute?

Iar importanței operelor literare îi pot da sancțiune, nu scurta zi de astăzi, nu o serată cât de lungă de mâine, nici o și mai lungă ședință solemnă de poimâne a unei Academii, ci zilele nenumărate ale viitorului fără de margini socotite. De aceea, pe un literat, care are deplină conștiință de arta lui, un orcan de entuziasm al contemporanilor, recolta de flori a unei întregi primăveri, ramurile toate ale unei vaste păduri de stejar, nu-l pot mângâia de acea adâncă îndoială despre sine, care le lipsește numai celor lipsiți de adevărul dar.

Și, astfel, naște întrebarea: de ce ar veni un scriitor, ca atare, în mijlocul dv.?... Numai pentru a smulge în treacăt succese efemere de stimă cu produsele

Artiștii, profesorii și arta lor

de: I. M. Georgescu

Cum vor fi mers lucrurile pe alte vremuri, ce fel de oameni or fi fost pe atunci, cum or fi înțeles ei felul cântatului, jocului de teatru și celelalte... nu știu; scrisele și puțin, cele văzute mă fac să-mi închipui abia în clipe, adevăratele intenții ale compozitorilor.

Eu până acum n'am auzit dintre cântăreți... să zic dintre cei noi... care să se apropie cam pe la a zecea parte din ceea ce au vrut autorii să scrie... socotesc: sau că ceice au scris opere, au fost cam nebuni, sau că noi aceștia, cari ne sgăim pe scenă trași ca de o ață... suntem niște maimuțe automate și... proaste.

Una din cauzele cele mai principale ale răului, sunt în cea mai mare parte profesorii, cari nu-și cunosc misiunea, și cari cine știe ce maimuțării vor fi jucat în viața lor, ca să puie mâna pe un post de profesor...

Lucrurile de obicei cam așa au mers și merg astăzi, d'andoasele, cu josul în sus; și iar stând, și făcând o altă judecată tot dreaptă... când ai maimuțe în jurul tău, numai așa poți merge înainte... făcând pe caraghioșii cu picioarele întoarse și târându-te pe partea din partezilaltă.

Nu știi ce să mai crezi și pe ce parte să se mai întoarcă arta ca să meargă și ea, așa cum merg celelalte.

Sunt mu'ți ani de când se tot căsnesc unii artiști... spoii cu zeamă de artă..., să-i întoarcă

înțelesul după cum îl pricep ei; lucrurile vor mai merge multă vreme tot așa rău. căci sunt „artiști“ prea mulți și au putere prin poziția lor — însă — arta, cunoscându-și valoarea ei, trece pînăindu-ne sfiit și cu multă distanță. Știind că e suficient, să apară la intervale un artist în adevăratul înțeles al cuvântului, și să le strice rostul bietelor maimuțe iarăș pe mulți ani, făcându-le să guște și zănatice să joace tânguindu-se în jurul imaginilor celor văzute.

Am spus că în cea mai mare parte greșala e a profesorilor, căci ei învață pe elevi să cânte în așa fel, de par'că se sugrumă de gât și gata, gata să plesnească... jucând pe scenă de țese par că sunt nebuni cu tot dinadinsul.

Mulți zic: ca să fii artist trebuie să faci pe nebunul cumsecade, ba să fii chiar nebun deadreptul. Lumea are multă dreptate. Unii artiști, pricep cuvintele acestea în goliciunea lor, după cum sunt scrise... alții.. și foarte rari.. cu totul altfel. E mare deosebire a face pe nebunul pe vrute și a fi nebun de sanatoriu. Lumea multă dreptate a avut și are. Bine s'a exprimat când a zis: că artiștii sunt chiar nebuni de baiamuc... când cuvintele acestea au ieșit din gura poporului — bine au fost cântărite. Artiștii, în cea mai mare parte sunt ceva mai nebuni, decât nebunii de legat... artiștii fac niște lucruri în scenă, pe cari nebunii adevărați nu le-ar putea face... artiștii amețiți, ba chiar tâmpiți de prostia lor sau nu ating cătuși de puțin realitatea, sau deodată trec dincolo de limita realității; în aceste cazuri ambele sunt prostii nebunești, pricepute de pu-

b/c sau dacă nu pricepute, simțite fără voia lui... și în mod instinctiv îl jicnește, luându-i tot gustul de a mai merge la teatru.

Se zice că omul cunoaște mai mult răul decât binele. E foarte adevărat! Dar acum de ce cunoaște mai mult răul decât binele?... Cauza e, că atunci când răul e făcut la perfecția binelui... simțurile mele fiind în acele momente ale artistului, se înfig în mine cu voie fără voie... așa că dacă răul este făcut în perfecția lui realitate... răul predomină, ducând până la infinit. Când binele însă e făcut la culmea binelui... atunci tu artistule... simțind poziția ta — atunci ești artist — făcând ca inimile tuturor să svâcnească încremenind de frica nimănuia, crezând că sunt singuri acolo unde sunt mii de oameni, simțind pustiu în jurul lor.

Un exemplu: dacă în scenă s'ar prezenta un om, care cu o tulumbă în mână, udă o grădină... și dacă din întâmplare i-ar scăpa tulumba cu apă peste noi, bun înțeles, că apa ne-ar uda, ș'ar ajunge un ochi pe haine, pălării, cucoane etc... Supărați, că ne-a speriat așa... ba aproape să ne scoată și ochii, plătind cu bani etc... ne-am năcăji rău de tot și enervați am merge până la scandal... Răul acesta definește arta, apa cu care ne-a udat și speriat grădinarul... sunt simțurile artistului, cari trebuie să ne stropească și să se înfigă în noi, chiar fără voia noastră, dupăcum apa ne-a stropit fără voia artistului. Când răul va fi greșit în bine... atunci tulumba cu fericire — fiind artistul — stropește ajungând la mulțumire.

sale pur literare? — Nu, desigur... Un scriitor străin poate fi îndemnat să vie la dv. și de alt imbold decât dorința unei deșarte satisfaceri a amorului-propriu...

Intru cât, or-de-unde ar veni el, nu și-ar permite a înfrunța legile Statului dv., sau turbura ordinea publică, ori nesocoti buna-cuviință socială, de ce nu s'ar amesteca și el, cu deplina politeță firește, în debaterile dv.?... De ce ar fi considerată ca o indiscreție condamnabilă — bunăvoînța lui de a da, în marginile celor mai modeste mijloace, o mână de ajutor la nevoile dv. politice și sociale?... De ce, orcât ar fi de neseșnat ajutorul lui, omul acela să fie expus la una din cele mai dureroase ofense — nesocotirea și respingerea binelui închinat cu sinceră intenție și cu toată dragostea?

Și dacă aceste întrebări se pot pune despre un scriitor or-de-unde, firește ele se pot pune și despre unul din regatul vecin și aliat cu al dv. De ce v'ar părea ciudat și inadmisibil să-i treacă prin minte unui scriitor român, că ar face o faptă bună încercând a vă ajuta în străduințele dv. după puterile lui fie cât de slabe?

Și, aci, să-mi dați voie a vă spune în câteva cuvinte pentru ce așa ceva e foarte natural să treacă prin mintea unui scriitor din România. Iată. Noi, cetățenii regatului român, ne dăm bine sama de câtă importanță are pentru noi alianța cu regatul dv.; deci, noi ne simțim de-a-proape interesați la buna dv. stare, la cultura dv., la raporturile, ce dv., ca entitate etnică, le aveți cu concetățenii dv. maghiari — fiindcă, cu cât dv. veți prospera și veți fi mai mulțumiți, cu atât veți întări Statul dv., și cu cât îl veți întări, cu atât noi, cei din regatul român, de aceeași limbă cu dv., vom căpăta mai multă considerație în ochii puternicului nostru aliat, firește cu atât mai multă cu cât forurile competente vor înțelege, că și noi, cu povețele noastre, cu cultura noastră, în fine cu sprijinul nostru moral, am putut întru câtva ajuta la progresul dv.

Dacă un scriitor străin ar veni în mijlocul dv. cu gândul, nu de a hrăni vrajba dintre conaționali, ci de a o potoli; nu de a propaga ura și dușmănia, ci dragostea și buna-înțelegere echitabilă între concetățeni, — acea dragoste și acea înțelegere la care trebuie să fie interesate și bravele dv. popoare și puternica dv. monarhie, — de ce să nu-l primiți bucuros?

Inchipuiți-vă, că un scriitor străin, care v'a privit de departe viața publică, — vine în mijlocul dv. să vă zică:

„Iată, acum sunteți în pragul unei mărețe mișcări politice și sociale, dela rezultatul căreia atârnă adânci prefaceri în regatul vostru, imperios reclamate de cerințele veacului...”

„Lăsați de-o parte orce vrajbă, uitați orce interese particulare, jertfiți orce ambițiuni sau țifne personale, și, fără gând ascuns, dați-vă toți până la unul mâna frățește pentru renchegarea integrală a solidarității naționale...”

„Cea mai mică nențelegere între voi vă poate micșora în mod incalculabil autoritatea, care v'ar trebui ca să vă amestecați și voi (cum sunteți chiar datori, ca popor cuminte și credincios al Statului vostru) la rezolvirea unei supreme chestiuni!”

Când — în modul cel mai politic, fără a-și uita o clipă de respectul datorit legilor Statului dv. cât și cuviințelor sociale; fără a-și permite să pomenească în rău numele vreunei persoane, ne-mi-te să cuteze a-i aduce vreo ofensă, — un scriitor, fie chiar din România ar veni să vă vorbească astfel, spuneți drept, stimate domnule Director, așa e că, dacă n'ar isbuti să vă facă vreun bine, cel puțin, de stricat, nu v'ar putea întru nimica strica.

Sunt sigur, că veți răspunde și dv. — nu.

De aceea, sper, că nu voiu comite o indiscrețiune când voiu îndrăzni a vă mai ruga să binevoiți a-mi acorda ospitalitatea „Românului”, valorosul organ autorizat al partidului dv. național.

Până atunci, vă rog, stimate domnule Director, să primiți salutările mele cele mai distinse.

Al dv. devotat servitor

I. L. CARAGIALE.

*

Regret foarte mult, că prin comentariile făcute „șezătoarei literare” dela Arad în numărul 82 al ziarului „Românul” am putut produce, fie la mult stimatul și iubitul meu amic I. L. Caragiale, fie la alții, convingerea, că eu nu aș admite, ca bărbății, cari nu sunt cetățeni ungari, să-și aibă și să-și spună ori scrie părerea, ce ar avea-o asupra chestiunilor obștești, cari frământă poporul românesc din Ungaria și Transilvania.

Gândul meu nu a fost acesta. Nici nu a putut să fie. Doar' am început să public în „Românul” opul d-lui Seton-Watson, cetățean englez, despre abuzurile electorale în Ungaria.

Or' cine nu s'a bucurat, când marele Norvegian Björnson a luat apărarea cauzei popoarelor subjugate din Ungaria? Dacă admit, ca un cetățean englez ori norvegian să aibă interes pentru cauza noastră națională, cum aș putea să n'o admit aceasta unui Român din România?

Dimpotrivă. A fost o nespusă bucurie pentru mine, când medicii din România au refuzat participarea la congresul ținut în Budapesta, sub cuvântul nobil, că nu se pot înfățișa în capitala unei țări, care a-suprește pe frații lor de sânge. Cum aș putea să le interzic fraților din România interesarea pentru națiunea română din Ungaria și Transilvania? Ori cum ar putea să ne interzică cineva nouă, Românilor din Ungaria, ca să ne interesăm de soarta fraților noștri din Regat? Ar fi curată idioție.

Aș dori chiar, ca frații noștri din Regat să aibă pentru noi interes mai mare, de cum îl au. Din partea noastră ne simțim și noi în drept a ne spune totdeauna convingerile referitoare la afacerile obștești ale Țării-Românești.

Fiecare meserie are secretul ei. Secretul acesta nu se poate scrie, căci deja e foarte greu să se poată spune.

Fiecare om vede frumosul în felul lui — însă — când frumosul explică natural complect, e neapărat, ca toți să vadă numai într'un fel. De ce compozițiile lui Verdi sau Wagner etc. streini de neam!... cum? și de ce să se potrivească cu inimile și sentimentele Turcilor, Japoneșilor sau Rușilor?... Care ar fi cauza? Ce au avut ei în momentul compunerii? Ce scânteie a fâlfâit în ochii inimei lor?! că astăzi o hârtie searbădă scrisă și uscată... reproducând poate a suta parte din vrutele autorului, totuș să aibă o putere magică asupra noastră... și să facă, ca în momentele acelea să nu fie deosebire de neam, să lege și să deslege necazurile și fericirile tuturor... cari pretutideni cu aceiaș culoare și care numai în acele momente sunt comune.

Incurcat în această meserie și dându-mi întru câtva seama de ceea ce ar trebui să se descrie scenă... cu multă rezervă... arăt unele din ticăloșiile și prostiile ce se petrec pe scenă... cari prostii, prin prostia lor cocoțat atârnată... întorc sentimentele bune, drepte și sănătoase ale oamenilor cu bun simț și chiar foarte pricepuți.

Auditorul amețit de ideia, că așa o fi teatru, și că *ăia* sunt artiști... pleacă la urmă căs-nindu-se să-i placă ceea ce văzuse; pătruns, înjugat de ideia, că poate așa o fi teatru, nici nu îndrăznește măcar să se gândească, că nu i-ar fi

plăcut... însă simte cineva din el o nemulțumire clară, dar nu îndrăznește s'o spuie.

Dacă din întâmplare îl întreabă cineva de piesa d'aseară... răspunde plin de mulțumire forțată și cam arțăgos ca să-l crezi... Ah! foarte bine areușit... foarte binel... te uita la el și parcă ai vrea să mai auzi ceva din gura lui de bine sau de rău! de unde... nimic!? Privind încă odată în ochii lui, vezi, că nu e prost, nu, că n'a priceput ce-a vrut artiștii să joace... vezi în ochii lui o nemulțumire, prin care nu are curajul să și-o arăte prin cuvinte.

Acestea toate s'au petrecut așa de demult ori și așa de mult s'a obișnuit lumea cu ele... în cât astăzi, fără nodurile acestea s'ar simți lumea chiar jenată.

Am spus, că una din cauzele cele mai principale ale răului, în meseria căutatului cu deosebire, sunt profesorii, cari din diferite cauze, au și diferite interese.

Dacă pe un profesor l-ar călăuzi numai diferitele cauze sau interese... atunci salvarea ar fi a noastră, atunci binele s'ar revărsa peste noi și cu toți ne-am bucura. Dar cauza răului în general este nepriceperea meseriei profesorului. Sunt atât de nepricepuți, încât nu-ți poți închipui cam unde ar fi merginea prostiei lor!... și la care elevul trebuie să asculte cu luare aminte și să noteze ca bune ideile și povețele greșite ale profesorilor... pe care idei, profesorii le cred ca un dar dela Dumnezeu, ca o calitate, pe care numai ei au avut fericirea s'o capete.

Iată câteva din calitățile unor profesori: Unii profesori zic: ca gâtul (vocea) să fie rezistentă, artiștii cântăreți, nu trebuie să cânte din gât... gâtul trebuie să fie numai de formă, vocea să formează înăuntru în pântece... și de acolo să iasă afară prin ajutorul gâtului, căci numai în felul acesta, sunetele pot ieși cu calitate și cantitate. — Alți profesori spun, că pe cât este posibil să se obicinuiască vocea cu cântece cât se poate de tari, fum și praf; numai în felul acesta glasul poate căpăta rezistență... astfel că la una din aceste dificultăți glasul să nu șovăiască, să meargă falnic mai departe, fără teamă și fără ca gâtul să simtă cea mai mică greutate. Alți profesori spun că numai atunci sunetul este perfect când pune el mâna în creștetul capului elevului și *auzind* el cu *pipăitul* mâinii vibrația vocii... răspunde... bun înțeles după cum are interes... bine sau rău...

Alți profesori mai spun, ca sunetul să iasă bine și cam pe nas... astfel ca rezonanța să fie plină de farmec... elevul în momentul când începe sunetul să-și ducă degetul mâinii la ureche... că numai atunci sunetul ia calea cea bună. — Alții mai zic fără metoda lor, nimeni nu poate învăța adevăratul canto.

Multe alte și aceste prostii le spun unii profesori, cu atât fason, încât dacă le auzi de multe ori începi să zici ca ei și cu timpul relele să le crezi bune cu tot dinadinsul.

Loc de înșelat lumea delicat, ca în această meserie nu există altul. Toată lumea cinstește pe

Eu admit *ori și cui* interesarea în orice formă pentru cauza națională a Românilor din Ungaria și Transilvania. Ceeace nu admit nici unui străin, nici chiar fraților din România este *amestecul ilicit în afacerile de ordin absolut intern, mai mult administrativ, ale partidului național român din Ungaria și Transilvania.*

Asta am voit s'o spun prin cuvintele din numărul 82 al acestui ziar. Nu am fost însă destul de deslușit. Recunosc greșala.

Chestia națională a Românilor din Statul-Ungar e o chestie de importanță universală. E de cea mai mare importanță în primul rând pentru România. Rezolvirea ei norocoasă atinge deaproape nu numai interesele monarhiei habsburgice, dar va influența în măsură simțitoare raporturile internaționale dintre Statul nostru și Regatul-Român.

Au deci tot dreptul a contribui la chibzuirea rezolvirii acestei mari chestiuni și peste tot la lămurirea situațiunii politice a Românilor din Statul-Ungar, *toți Români.*

Maestrului *I. L. Caragiale* îi cer scuzele, dacă l-au supărat cuvintele mele, se vede, nu îndestul de deslușite din numărul 82 al acestui ziar și-l rog să ferească pe cetitorii acestui ziar și de aci încolo prin valoroasa-i colaborare.

Vasilie Goldiș.

† Doamna Vasilie Lucaciu

Spre adâncă noastră mâhnire, am primit astăzi următoarea telegramă:

Baia sprie.

Nobilu martiră, soția părintelui Lucaciu azi a repauzat în Domnul. Inmormântarea Duminecă. Rugați-vă pentru ea și cereți mângâierea familiei întristate.

Atanasiu Lupan.

artişti și pe profesori, dar numai ei își bat joc de noi — și... și ei fiind inconștienți de faptele lor... jucând ca trași de-o ață — răul fiind făcut în perfecția binelui — ne trag și ei pe noi și așa ne tragem unii pe alții... și ne atragem sdra-vân... până rădem răs cu lacrimi... răs nu glumă... și înpânați cu *adevărat răs*... scliviști cu fericirea lui Iov... adormiți în plăceri... leneșind capul, închidem ochii... și începem să vedem... câmpiile Elizei... munți de pilaf, chibrituri aprinse, tocure de cauciuc... etc... și vedem felurite feluri de vedenii... iar deschidem ochii, iar leșinăm... și așa cu vedenii legați, ne ducem ducă... unși ca cu unsoare... până când adormiți de prea multe plăceri... și unși bine... alunecăm... ș'odată ne n'țe-păm! H!... ce-o fi asta!... unde-i aia... te uști, nu vezi nimic... vrei să pipăi... ce să pipăi?... pipăi ceva.

Dar nu e aia... unde-i aia... ce-o fi aia... ce-a fost aia?! înghiți în sec... te mai scarpini nițel... te uști pe nicăiri... în sus, p'alături... iar te mai scarpini... și zănatic tocmai târziu... tocmai la urmă de tot... simte că *aia* e ceva... și trebuie să fie ceva!... Dar!?... aceste clipe buimăcite, amesc pe toți... plecând chiar în lumea cealaltă — nici într'un fel.

Arta e ușoară, școala artei este grea. Arta în adevărul ei, . . . e așa de ușoară încât n'ai ce să citești, n'ai ce să scrii de ea; pe ea o găsești asvârlită pe străzi, șanțuri, câmpii sau vărâtă prin garduri... numai ea nu ne cheltuște punga cu altfel de drăcii — așa că numai arta e ușoară.

Însă cine vrea să învețe arta să schimbe cu totul — după cum întrebarea rămâne aceeași. „Ce n'ar fi dat Wagner pentru fiul său și

Vestea aceasta trisă ne-a produs o profundă impresie, o durere sufletească asemenea aceleia ce o simțim când pierdem pentru totdeauna pe propria noastră mamă. Am rămas ceasuri întregi conșter-nați, având în gând imaginea ce ne-o închipuiam nespuse de blândă, a nobilei mame, a veneratei martire care peste o jumătate de veac a veghiat asupra căminului său, asupra datorii sale de mamă și femeie; care, a știut cu intuiția ce o realizează bunul simț și căldura sufletului, să formeze caractere din copiii săi, educându-i în spiritul limbei și în idealul sfânt al neamului nostru.

Martirajul acestei mame și soții neîntrecute, a fost împărțit din acel al deminului său soț și a fost împărțit cu dânsul deopotrivă în restriștea vieții, cu aceeași seninătate, cu acelaș curaj, cu aceeaș curăție a simțirei omeneste.

Femea romană a timpului nostru, soție credincioasă și mamă iubitoare, iată cine a fost doamna Vasilie Lucaciu. În lume sunt așa de rare, aceste figuri de femei, menite a străluci în cărți și în istorii, menite a păstra cald și frumos, leagănul etnic al generațiunilor.

Plecându-ne în fața atotputerniciei legilor naturei, și nemurmurând în fața voinței lui Dumnezeu, totuși nu ne putem opri o tresărire de mânie, contra neîndurătoarei morți, care seceră în neștire atâtea vieți, și bune și rele, și care lasă câte odată un gol așa de larg și adânc încât, ani întregi, acei cari îl simțim și îl vedem, ne mănnește și ne îndurerează afară din cale. Asemenea gol a lăsat în urma ei, aceea care a fost Doamna Lucaciu, aceea care a crezut și a iubit, a suferit și a sperat omeneste, dar mai presus de toate a luptat ca eroii, contra loviturilor soartei, ca să-și păstreze neștirbită dragostea de neam, ca să-și poarte nepătată flamura de sfântă a căminelor noastre, căci sfântă va rămânea în amintirea tuturor care au cunoscut-o. Ea va dormi în pace, dar sufletul ei va pluti veci-

ce n'ar fi scris“... ca să poată cineva să-l urmeze...

Dacă vre-un om ar vrea să scrie despre artă, ce e arta... și unde e arta?...

Definiția ar fi foarte încurcată — ori cu nimic ar cuprinde totul... ori după anii vieții lor ar putea subînțelege definiția artei.

Lumea, care crede că cu vrutul școalei va face praf arta în mână, frângând-o ca pe un fir de ață, se înșală grozav... căci una este arta și alta este școala artei.

Arta-i ață — Praf e arta

Su-pra-fața le închide viața.

Greutăți ei nu văd... greutățile *atunci*... lucesc ca stele în cer senin...

Stele fiind ei pe pământ — Distanța — îi unește 'n tot. — Distanța nu-i... stea acolo, stea aici, clipa le 'mpreună distanța... tuturor,

aruncând nedumerirea 'n ochii lor. — Turbați, încurcați — fiind cu t.ți un nor abia zăresc binele.

Văzând pe alții jucând, cântând cu bezna 'n cor simt îmbătrânire.

Și așa inima, voința fiind altcum de cât puțină... acum școala artei este una și arta singură e alta; acum clipele par ani de suferințe... *acum taina rolului din viață îmbătrânește totul pentru toți.*

Inima, voința și puțința, fiind acum ele ale lor... năvălesc în clipele de viață ale bătrânului artist, făcând ca existența artei să-și clipească acum scânteia... arta acuma-i bun prieten... acum lucește în jurul lui — bătrânul obosit, dar mulțumit cu lumina din rolul său... îngână totul cu întunericul din viață... și în delir... prințând lumina... — *rolul* — stinge tuturor fericirea.

nic printre acei cari au fost ai ei, și pentru cari și-a devotat vieța.

Lor le trimetem, cuprinși de adâncă evlavie, nu numai zadarnicile condoleanțe, ci înalta noastră admirațiune, pentru trecutul strălucitor aureolat, al soției, mamei și femeiei fericite, care și-a îndeplinit cu atâta abnegație menirea ce-a avut-o. În statuă nevăzută rămâne amintirea ei — și o vor avea astfel încă în mijlocul lor, întărindu-le sufletul în clipele nesigure, mângâindu-li-l, blând, sub umbrele suferințelor.

Odihnească, cu îngerii, în pace...

*

Cu prilejul acesta întristător, directorul și redacția ziarului nostru au trimis părintelui Vasile Lucaciu, următoarele telegrame:

Lucaciu — Laczfa (Felsöbánya).

Trimit adânc simțitele mele condoleanțe.

Goldiș.

*

Lucaciu — L. F.

Adânc regretata martiră odihnească în pace. Neîntrecului luptător consolare dela Dumnezeu.

Redacția „Românul“.

Corruption and Reform in Hungary

A study of electoral practice

by

R. W. Seton-Watson

D. Litt (Oxon)

— Urmare —

Aceeaș parțialitate stăpânește în rândurile oficialilor, cari conduc alegerea. Cum am observat deja, influența deprinsă de administrație variază foarte în diferite cercuri electorale, și o urmare a acesteia este, că pe când într'un comitat corupția și mistuirea sunt restrânse la agenții și corteșii candidaților, într'altul înșiși oficialii, cari conduc alegerea, sunt vinovați de cele mai blăstămate nelegalități. În fiecare comitat președinții de alegere sunt numiți din partea comitetului central al congregațiunii comitatense, care prea adese este numai instrument în mâinile prefectului, sau a câtorva magnați puternici din localitate.

Foarte mult atârână așadară dela caracterul personal al președintelui de alegere, care e însărcinat cu toate pregătirile pentru votare și dispune peste jandarmi și armată, chemate să țină ordinea. Dimpună cu președinții sunt de față în timpul alegerii, reprezentanți din fiecare comună a cercului electoral (de obicei juzii acelora și totodată și reprezentanți (bărbați de încredere) de ai candidaților rivali. Dar nepuțința acestora se manifestă de câteori președinții recurge la nelegalități. Protestele lor sunt nesocotite și retragerea lor deschide numai drumul pentru abuzuri și mai mari. Ar putea fi înșirate spre ex. cazuri, când în cele 5 sau 10 minute, cari treceau dela retragerea unui bărbat de încredere până la sosirea altuia, președintele a despoiat de dreptul de vot în chip volnic un mănunchiu întreg de alegători, dând chiar din voturile lor, partidei contrare!

Nu există votare secretă, și a vota pe față, înaintea unui comitet electoral maghiar, pretinde o bună doză de curaj din partea țărânului slovac sau român, care cunoaște foarte bine actele de mică tiranie și nedreptate, prin cari, acești semi-zei locali, se pot răzbuna pentru refuzul de a sprijini candidatul lor. Tot procesul și toată procedura alegerii se desfășură în limba maghiară, și cea mai mică greșală comisă în această limbă servă adesea de pretext de a-l despoia de vot. Voturile foarte des se anulează en masse din motivele cele mai absurde. De mulțori un alegător, care din necunoașterea limbei, n'a priceput o întrebare, ce i-s'a pus, sau a pronunțat greșit numele candidatului, sau și-a pus numele de botez înaintea conumelui (și nu viceversa, cum pofteste limba maghiară), e dat deoparte și-și pierde votul. Președinții alegerii, pornit odată spre nelegalități, va refuza să recunoască identitatea, ș'apo va primi declarația acestuia fără nici o dis-

cuție. E o apucătură comună de a oficialilor de a se codi să recunoască identitatea persoanei alegătorilor, cu cari au cunoștință personală, și astfel de a tolera să-și piardă votul în lipsa identificării persoanei lor. O apucătură și mai detestabilă — și deloc nu rară — este de a permite persoanelor lipsite de drept de vot să voteze în numele alegătorilor morți, a căror nume a fost lăsat intenționat pe lista electorală. În 1910, doi președinți de alegere iscusiti, din Transilvania, au avut ideea ingenioasă, ca în ultimul moment să pună un candidat fictiv, având nume identic cu al candidatului opoziției; și în chipul acesta, înainte de a se fi descoperit apucătura, un număr considerabil de voturi românești s'au dat pentru o persoană, care n'a existat nicicând (vezi pp. 133, 137). Seria acestor apucături spurcate electorale ar putea fi lungită în infinit, dar limita până unde pot ajunge astfel de înșelăciuni, se poate cunoaște mai bine din următoarea dare de seamă asupra alegerilor vestite din Verbó și Szenicz a. 1906.

(Va urma).

Ziua de Sf. Gheorghe în Băsești

Dintre veneratorii cei mulți ai venerabilului președinte al partidului național, Ilustrul Domn Gheorghe Pop de Băsești, cum în anii trecuți așa și în acest an au aflat a fi cu cale, ca din incidentul serbării zilei onomastice să-l felicite nu numai cu o depeșă, ci în persoană; dreptacea în dimineața zilei de 6 Maiu n. c. praznicul Sf. Gheorghe, inteligenți din depărtări și jur, precum și țărani din satele vecine împreună și cu harnicii coriști din Ardușad în frunte cu neobositul paroh-protopop Dionisiu Bran și destoinicul învățător M. Andercău au venit la Băsești, acest focal al iubirii de neam

Praznicul și-a luat început cu sf. liturgie, oficiată cu multă evlavie de părintele protopop Dionisiu Bran din Ardușad și preotul locului Antoniu Băliban, fiind executate sfintele cântări de harnicul cor mixt din Ardușad și cel bărbătesc din Băsești alternativ sub conducerea învățătorilor buni N. Andrea din Ardușad și I. Chira din Băsești.

Ambele coruri dispun de cântăreți foarte buni, între cari cu deosebire e vrednic de pomenit aci Dimitrie Pop al Gheorghii din Băsești, un tenor foarte bun.

Spațioasa și frumoasa biserică din Băsești cu icoana minunată de pe sf. altar era aproape tixită de creștini evlavioși, cari cu multă luare aminte și deliciu sufletesc își împreunau gândurile lor cu cântările coriștilor. La sfârșitul sf-tei liturghii a ținut protopopul Dion. Bran o frumoasă cuvântare bisericască.

Ieșind din sfânta biserică ne-am îndreptat cu toții spre tusculanul d-lui Gheorghe Pop de Băsești, unde la 1 oră după sosirea trenului de cătră Baia-mare, care și acela a adus câțiva oaspeți în frunte cu dr. Vasile Lucaciu, dr. Teof. Dragoș, directorul „Aurorei” din Baia-mare, dr. Găvrilă Oșan etc., afară de cari au mai fost de față, venind cu trăsura Directorul „Silvaniei” d. Andrei Cosma, profesorul Dionisiu Bran, din Ardușad, Vasile Pop, paroh-protopop, Orța de jos, Victor Vașvari, preot în Bărseul de sus, Demetriu Cionca din Bărseul de jos, Ioan Lengyel, Oarța de sus, Ioan Ilieș, Ștremp, dr. Alexandru Pap, adv. și Dionisiu Pap, Ceu, Mihai Bohățel, directorul „Codrenei”, Ștef. Cherecheș, contabil, Petru Bărseșcu, funcționar la „Codreana”, Vas. Opriș, cas-sar, Ioan Pop, preot în Tămășești, Gav. Murășan notar, I. Chira, I. Andercan și preoții Ant. Bălibanu și mulți alții ale căror nume nu le-am mai putut însemna, împreună cu doamnele Elena Pap de Băsești m. Fr. H. Longin, Terezia Bălibanu, Regina Bohățic, d-na Ilieș, d-na Opriș, d-na Cornelia Murășan, d-soarele Amalia Pap, Volun- nia Bălibanu, Cornelia Gârbea, etc. ne-am așezat la 4 mese lungi din spațiosul prânzer al castelului d-lui G. Pop de Băsești. Sub durata deliciosului

prânzer s'au ridicat multe toast al căror șir l-a început uriașul în lupte pentru drepturile naționale ale Românilor dr. Vas. Lucaciu. Acest toast ascultat de toți mesenii cu multă luare aminte nu a fost un toast, cum sunt aproape toate toastele, ci un adevărat discurs, ca e în câteva cuvinte mă voi încerca a-l reproduce aici.

Dr. Lucaciu vorbind așa dupăcum numai dr. Vasile Lucaciu, acest gură de aur al românilor știe vorbi, face o reprivire peste luptele politice ale noastre, ale Românilor de sub coroana sftului Stefan, constatând, că unde a fost unire, a urmat învingere, la dincontră, ba și dacă am avut atât de multe nesuccese în luptele neamului, acele se pot atribui nesolidarității, desbinării totdeauna în momentele supreme, cere deci, ba chiar pretinde în numele genului românizmului, unire în cugete și în simțiri pentru a scoate la izbândă idealul acela, pentru care sărbătoritul nostru Il. d. Gheorghe Pop de Băsești și-a jertfit o viață întreagă.

Acest toast fiind ascultat cu multă luare aminte, a fost aprobat în multe rânduri cu în-suflețire cuvinte, iar la sfârșit ovațiile la adresa sărbătoritului nostru Gheorghe de Băsești, precum și la adresa autorului neîntrecut, adevă par-că întrecut de sine însuș nu mai voiau să înce-teze.

Asemenea de tot valoros toast a rostit d. Andrei Cosma, directorul „Silvaniei,” apoi paroh-protopopul Vas. Pap și protopopul Bran, apoi preoții Ioan Lengyel, Ant. Bălibanu și I. Chira pentru sărbătoritul Gheorghe Pop de Băsești, pentru d-na Elena, fiica d-lui Gheorghe de Bă-săști, această femeie-bărbat, pentru drul Lucaciu, pentru d. Cosma etc.

Apoi d. dr. Gavrilă Oșan dă cetire depeșelor de felicitare sosite din Blaj, Brașov, Șimleu, Sibiu, Pest, Jibău, Tășnad, Zălan și multe orașe centre românești.

Printre toastele mult ne-au delectat și corurile din Ardușad și Băsești cântând diferite cântări naționale și doine duioase. Și tot în acest chip ne-am veselit pânăce apoi ne-am depărtat la ale noastre dorind acestui uriaș al iubirii de neam, d-lui Gheorghe Pop de Băsești încă mulți fericiți ani spre binele și folosirea poporului român. —

Delacrasna.

„Le Temps” și votul universal în Ungaria. În chestia înțelegerii, scrie „Le Temps”, ce tinde a se stabili între Iusth, șeful partidului justhist și naționalități în favoarea votului universal, „Le Temps” publică următoarele comentarii ale corespondentului său din Budapesta:

„Această comunitate de sentimente și de acțiune (se face aluzie la meetingul din Arad. N. R.) între stânga extremă înaintată (partidul justhist. N. R.), care se laudă că e partidul maghiar cel mai șovinist din Camera deputaților, Români, cari visează autonomia Transilvaniei și socialității democrați unguri, cari profesază pe față principiile marxiste, face o foarte rea impresie în toate cercurile parlamentare.

„Un înalt funcționar al guvernului mi-a declarat, că manifestația din Arad nu va schimba vederile și intențiile prim-ministrului. Conte Kluen-Hédervary rămâne hotărât să prezinte în parlament, cum a repetat adesea, un proiect de reformă electorală bazată în principiu pe votul universal. Cum însă o asemenea reformă cere o preparație extrem de atentă și îngrijită, va fi cu neputință de a ne gândi la ea mai înainte de sfârșitul acestui an sau chiar de anul viitor.”

Situația croată. Lui „Keleti Értésítő” i-se anunță din Zagreb următoarele: În cercurile politice de aici circulă svonul, că M. Sa împăratul a aprobat deja ordonanța cu privire la disolva-

rea Saborului croat și la ordonarea nouilor alegeri.

Numai în privința terminului ținerii alegerilor nu se știe încă nimic. Partidele sunt convinse, că situația actuală e insuportabilă, și că escieria nouilor alegeri e inevitabilă. Partidele se ocupă deja cu eventualitățile nouilor alegeri.

*

Un nou minister. Semioficios se anunță: În legătură cu planul despărțirii ministerului de comerț un ziar de s. ară răspândise diferite știri, între altele, că în fruntea noului minister va ajunge un general în activitate. Din izvor compe-petent se anunță, că știrea aceasta, precum și ce-lelalt știri răspândite de acel ziar sunt neade-vărate.

*

Ziarul „Kronstädter Zeitung” din Brașov scrie următoarele: Națiunea politică ungurească e compusă din unități de alte neamuri: Maghiari, Români, Slavi, Germani etc. Dacă în Germania, în națiunea politică germană poate să existe în dietă un partid polon, e de neînțeles pentru ce n'ar putea să existe și partide naționaliste. Pro-testăm deci, și trebuie să o facem împotriva tuturor, cari de dragul statului unitar maghiar, care e fără îndoială o utopie, nu vreau să îngă-due în Camera Ungariei grupări după popoare și naționalități.

*

Alegerea dela Orăștie. În chestiunea pe-tițiunii înaintată din partea Românilor împotriva mandatului lui Paul Farkas, deputatul actual al Orăștiei, Curtea de Casație a încredințat cu efep-tuirea anchetei Curtea de apel din Cluj. Curtea de apel din Cluj a emis de investigator pe dr. Nicolau Ujvárossy, jude la Tabla regească. In-vestigarea, care pe semne va dura multă vreme, se va începe încă în decursul lunei curente, având să se asculte aproape 100 de martori.

Fraude la ministerul francez de agricul-tură. Se afirmă în mod hotărât că la ministe-rul agriculturii s'au descoperit abuzuri identice cu cele dela ministerul de externe. Abuzurile se practicau de mult timp. Comisia parlamentară însărcinată cu elaborarea raportului asupra ace-lor abuzuri, a fost rugată de ministrul de finanțe ca să accelereze lucrările. Raportorul a fost ne-voit să pună ministrului agriculturii o serie de întrebări discrete. Ministrul a recunoscut că unele donațiuni n'au fost întrebuițate pentru scopul indicat și că unele compturi au fost spo-rite în favoarea funcționarilor.

Circulă svonul, că sumele defraudate se ri-dică la mai mult ca un milion.

Știrea despre descoperirea acestor fraude a stârnit mare senzație în cercurile politice și în societate.

*

Reconstruirea flotei rusești. În urma dorinței exprese a țarului, guvernul rus a dat unui sindicat anglo-francez sarcina construirii nouilor cuirasate, menite să umple golul lăsat în urma nimicirii flotei rusești în apele japoneze.

Capitalul necesar va fi vărsat de financierii francezi, iar englezii vor lua asupra lor partea tehnică a comenzi. Construcțiunile se vor face la Nikolaewsk, pe țărmul mării Negre. Materia-lul va trebui să fie de proveniență rusă, aseme-nea majoritatea personalului angajat va trebui să fie dintre ruși recrutat.

*

Din Duma Rusiei. Sala Dumei a fost ti-xită de ascultători, lojele erau ocupate de per-soane înalte din familia domnitoare. Senzația zilei, care a atras atâtă lume, a fost răspunsul prim-ministrului la o interpelație, ce i-s'a adre-sat mai de mult în chestia Semstvourilor în gu-vernamentele vestice.

MAGAZIN IEFTIN
MAUTNER R.

➡ Ieftinătate generală suprinzătoare.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzeturi, canafas (pânză lustrasă), delin de spălat, delin fran-cez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperi-toare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Multime de stoffe și costume engleze cu jumă-tate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1¹/₂—7 ore

Stolypin își începe discursul prin constatarea, că Duma n'are drept nici după formă să tragă la răspundere consiliul imperial. Duma are drept să respingă un proiect de lege, care s'ar fi adus pe calea §-lui 87 și s'ar fi așternut Dumei. În cazul de față însă consiliul ministerial s'a folosit de un drept, ce-i compete pe baza acestui paragraf, fără a recurge la Dumă. Strict formal așadar consiliul a purces legal. Aceste două instituțiuni, atât consiliul ministerial, cât și Duma, sunt conform constituției rușești, două corporațiuni legislative independente și controla una asupra celeilalte nu se poate exercita.

Interpelația deci n'a avut loc și s'ar fi putut adresa numai în chestia vr'unei afaceri, care s'ar fi așternut Dumei. În partea cealaltă a discursului său arată, că guvernul a fost necesitat să recurgă la acest mijloc în situația critică de azi în Rusia, la care însă a fost împins prin ținuta Dumei, care nicidecum n'a voit să aducă această lege.

Guvernul este convins, că dipoziția lui află aprobarea populației, care se bucură, că elementul rusesc este întărit. De vr'o apăsare a străinilor nu poate fi vorba în cazul de față. La sfârșit declară, că guvernul nu privește în §-ul 87 o armă cu ajutorul căreia să poată restabili ori când absolutismul, ci vede în el numai un mijloc de ajutorare în cazuri extrem de grave pentru patrie. Discursul lui a fost primit cu aprobări din partea aderenților lui.

Deja la început s'a văzut că Stolypin nu va dispune de majoritate, Octobriștii, cari au fost cei mai credincioși aderenți ai săi, i-au votat de astădată neîncredere. Votarea, care a urmat după cuvântările dezbaterii, sunt de o importanță deosebită pentru stările din Rusia, unde se vede începe a se ivi un spirit mai liberal.

Toată criza a izbucnit din proiectul despre introducerea semtworkurilor în guvernămintele vestice încă acum doi ani. Aceste guvernăminte trimite an de an câte un deputat în casa de sus. Până acum reușiau tot Poloni. Aceasta nu convenea guvernului și de aceea a introdus curiile naționale, ca să nu ajutoreze pe Poloni. Prima dată proiectul a fost primit de Dumă, dar a fost respins de casa de sus din motivul, că prin aceasta se vor provoca veșnice frecări naționale. Stolypin își dăduse pe atunci demisia, pe care țarul însă n'a primit-o, ci Stolypin rămase și mai departe în fruntea guvernului primind dela Țar autorizația să introducă acest proiect chiar și prin §-ul 87. În contra acestui paragraf se dete acum lupta, în care Stolypin a rămas bătut pe toată linia.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 12 Maiu.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează *Albert Berzeviczy*.

După verificarea protocolului ședinței trecute, urmează dezbaterile continuative a *bugetului ministerului de agricultură*.

Ernestin Csermák (justhist): Polemizează cu *I. Rirkner*. Economii ar trebui instruați, ca într'adevăr să producă mai mult, de oare ce în orașele din provincie, imbierea fiind puțină, scumpetea a devenit insuportabilă. În privința politicii de proprietate își exprimă părerea, că nu voiește ștergerea fideicomisiilor, ci ar trebui, ca între proprietatea mică, proprietatea mare și între cea mijlocie să se facă un anumit raport echitabil. Nu primește bugetul.

Președintele: Mai voiește cineva să vorbească? Ne anunțându-se nimenia la cuvânt *închei discuția*.

Contele B. Serényi (ministru de agricultură) Reflectează la vorbirile rostite până acum.

L. Hammersberg întrerupe.

Contele B. Serényi: Inființarea camerelor economice între împrejurările actuale e imposibilă de oare ce azi încă acestea ar însemna micșorarea valorii afacerilor publice economice existente.

În privința *vânatului* crede necesară o anumită limitare a sporirii fierelor mai mari. Răspunzând lui *Șt. Nemez* și *V. Rákosi*, declară, că regularea râurilor afluențe e necesară. Ministrul de finanțe, durere, i-a pus la dispoziție o mică sumă și din cauza aceasta numai regularea celor trei râuri, despre care vorbise o poate duce la îndeplinire.

Declară, că va face tot posibilul pentru înaintarea instrucțiunii specialiste.

Ar dori, ca bugetul să fie votat mai curând, deoarece întârzierea votării lui ar păgubi tocmai pe cei săraci. Va cumpăni proiectele de rezoluțiune prezintate în decursul discuției și va dispune grabnic, ca să fie rezolvite întocmai. (Aprobări).

Géza Papp, raportor: Respinge acuzele d-lui *dr. Teodor Mihali*, că ministrul de agricultură ar încuraja economia după naționalități. (Aprobări zgomotoase). Roagă primirea bugetului.

Camera a primit în general bugetul ministerului de agricultură și a respins toate proiectele de rezoluție.

Dezbaterile pe paragrafi.

Ștefan Szabó (partidul econ): Vorbește despre numirea veterinarilor.

După răspunsul ministrului *Serényi* Camera se suspendă pe 10 minute.

Scrisori din Viena

Fenomene caracteristice în mișcarea electorală. — Aprecierea situației politice din Ungaria de către cercurile din Viena

Viena, 9 Maiu.

Cum s'a accentuat de mulțori caracteristica principală a mișcării electorale actuale din Austria este lipsa de parolă, cu care s'ar putea atrage masele mari ale poporului. În întreaga campanie nu se aude nimic despre raportul dintre cele două părți ale Monarhiei, nu se aude nici un cuvânt despre prefacerea vieții noastre de stat prin o radicală revizie a constituției și tot așa nu se vorbește nici despre chestia limbilor și frecările naționaliste de prin diferitele provincii. În asemănare cu mișcarea de acum patru ani, cea actuală ne prezintă o icoană cu totul schimbată.

Pe atunci se reprezentau toate partidele ca factori importanți și decizători. Cu privire la lista candidaților era hotărîtor cuvântul conducerii de partid, care trecea de ultima instanță în controverse de natura aceasta, așa că cel puțin la aparență toate partidele intrau în luptă ca solidare.

Azi însă nu mai e așa. Singur la partidul social-democrat se poate vorbi de așa ceva, pe când la toate celelalte domnește un haos, în care numai cu greu te poți orienta. Azi nu mai ajunge, să te declari de aderent al cutărui partid, ca obștea alegătoare să te aleagă, căci alegătorii nu se mai lasă seduși de autoritatea președinților de partid. Individualitatea și calitățile personale aveau altădată numai un rol secundar. Azi însă s'au schimbat lucrurile. Toate partidele și-au pierdut creditul la alegători și declarația, că te-ai asociat la cutare sau cutare grupare de partid numai e în stare să-ți asigure încrederea alegătorilor.

Să nu ne prindă deci mirarea, că vom avea și cazuri de acelea, că vor fi candidați, cari numai după alegeri și după cristalizarea partidelor în viitorul parlament, se vor atașa la cutare sau cutare grupare politică. Coloarea de partid numără foarte puțin de astă-dată, lucru principal este inteligența și caracterul candidatului, cu care va putea garanta alegătorilor, că în parlament va apăra într'adevăr interesele lor. Un alt fenomen nou este apoi faptul, că oamenii de anumite profesii își ridică tot mai mult glasul, ca să fie candidați bărbați din tagma lor, cari ca specialiști vor ști mai bine reprezenta interesele și doririle lor.

Se pare, că aceștia își uită, că e vorba de alegeri parlamentare, unde în primul rând trebuie reprezentate interese generale ale Monarhiei și numai în rândul al doilea cele ale cercurilor sau ale unei clase sociale. Ce să zicem bunăoară, că s'a pornit un curent, care și-a pus de țintă, ca în viitorul parlament să intre mai mulți farmaciști?

Se zvonește, că tot astfel se vor porni și alte mișcări de ale funcționarilor. Ar trebui să rîzi la aceasta, adevărat n-am pricepe, că aceste apariții sunt cea mai tristă dovadă despre felul cum înțeleg cei mai mulți constituționalismul, că din ce punct de vedere îngust se judecă în Austria chestiile și mai importante.

Nu trebuie să ne prindă deci mirarea, dacă în întreaga campanie electorală nu vedem nimic, care să miște și să atragă masele, ci întreaga luptă este măsurarea alor două părți pătrunse de acelaș gând.

De la un parlament eșit din astfel de lupte apoi nici nu avem mult de așteptat.

Prin succesul Maghiarilor la procedura militară în partea cea mai mare a Austriei s'a produs o apatie față de chestiile comune ale Monarhiei. Și Maghiarii ar putea exploata și mai mult acest prilej pentru ei. Mai ales, că sunt anumite cercuri, cari propagă în public, că a sosit vremea, ca lupta contra Maghiarilor să fie eliminată din viața politică a Austriei. Aceasta dovedește din nou, că sunt persoane, cari răpite fiind de cruda moarte, nu se mai pot ușor suplini. Căci, dacă ar trăi încă un *dr. Lueger*, nu ar fi îndrăznit să-și ridice glasul oameni cu astfel de cugete. Concesiunile făcute mai nou Maghiarilor au fost însoțite numai de protestele platonice ale unora, ba mulți le-au primit chiar cu indiferență. Oare s'ar fi putut întâmpla așa ceva, dacă în fruntea partidului întemeiat de dânsul ar sta încă tot dânsul în plină vigoare? De bună seamă, că nu! Atunci în actuala mișcare electorală s'ar fi deslănțuit o furtună de indignare și parola ei ar fi fost lupta în contra nimicirii unității armatei comune și coborârea ei la rolul de un nou mijloc de maghiarizare. **Austriacus.**

are-
apa
Dr. STEFAN TĂMĂȘD
medic univ. specialist în arta dentistică,
ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.
Palatul Fischer Eliz. Poarta II.
Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă ::

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincia trimitem modele.

Leichner și Fleischer.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC

Afară-i primăvară mare,
Și 'n mine gura nopții cântă...
Afară-i cântec, flori și soare —
In mine inima e frântă.

Afară-i lumea mai bogată,
In mine dorurile-s reci,
Afară râde 'n viață o fată,
In mine plâng plânsori de veci...

Afară-i aur, strălucire,
Și e parfum de trandafir...
— Eu sunt al morței tânăr mire
M'asteaptă nunta 'n cimitir...

Emil Isac.

BOSFORUL

O lume nouă se deschide pentru noi. Până la ivirea uscatului în zare, călătorind pe vasul și pe marea regatului român, nu-mi puteam închipui că pluteam mult departe de Constanța. Cu ivirea țârmurilor Bosforului însă, mi se deschide în urmă o întreagă lume de depărtări, cari nu se pot măsura de cât cu timpul.

Cei, cari de hatârul somnului renunțaseră la prima reprezentație — răsăritul — es și ei pe bord. E o mare de capete, cu cele mai diverse și stranii acompereminte, înghesuie printre funiile catargului, dar în deosebi spre proră, care cu seninătatea semeției, sfășie valurile mâniate năzuind spre sânul deschis al Bosforului. Ca un oraș cosmopolit, în care elementul românesc e cel de baștină — așa se arată această cetate plutitoare: pe turnul ei cel mui înalt se ridică steagul dorobanților: jos pe punte, pe bord, comandă românească. Noi ceilalți, populația, suntem Englezi deșirați, suntem Români gălăgioși, dar altfel toți băieți cum se cade, suntem Turci vioi și tăcuți, Greci pehlivani și urși de Rusia. E o adevărată fraternitate de șapci, de pălării și de fesuri — plus înghesuiala.

Dela o vreme mi se pare că țârmii celor două continente fug spre noi: suntem în preajma intrării. Valurile cari pare că ne întovărășesc din Constanța, cu cântecul lor cu tot, care după plâns îndelung a fost cuprins de amândouă brațele mamei, val și vas își îngână gemetul în surdina. Pe luciul de plumb al undelor stropite de o bogată risipă de raze, „România“ înaintează acum mai senină certând blajin apele la proră. Într'un ritm vioi și săltăreț, pe care bătăile de jos îl desăvârșesc parcă cântărețul nostru prinde să îmbie valurilor cântecul zărilor de plumb:

Plecând de pe țârmul pe care am fost
[crescut
Am zis dragii mele, roagă pe Dumnezeu...

Pe când călătorii se îngrămădesc și mai mult spre colțul dela proră, de unde se înalță cântarea, malurile fug grăbite înapoi, scoțând adesea înaintea „României“ piepturi trufașe cu frumusețe adânc înfipte în țărâna lor. In ele e de sus, e stă siguranța acestei strâmtoari lungi, și Dir argini cu sate, cu locuințe singuratiche, „Coș“ și cu mulți pomi sudici. ser mai răsărite, când mai mărunte coltoasă trupuri ale continentului vechi, use și sărace.

pe ale Asiei vegetația e mai puțin iarbă rară de sărăcia unui și alți arbuști. Una după alta ies înaintea vaporului și nu se mai isprăvesc fortărețele de pe ambele țârmuri, cu colții rânjiți spre vasele cari s'ar încumeta să treacă fără forme. Vase de toate mărimile fug înapoi, cu țârmii împreună, făcând cu „România“ schimbul de saluturi, reglementar. In dreptul unui port fără însemnătate iuțea se micșorează simțitor și valurile sunt atât de pacinice la proza par'că am pluti pe Dunăre la vale. Eșită par'că de sub vapor, se avântă spre țârmul asiatic o barcă mânăta de doi mateloți vâjnoși, ducând spre cheiu pe unul din ajutoarele căpitanu-

lui. Privitorii de pe bord nu mai urmăresc cu atâta sete toate malurile și zările, ca toți spectatorii cari se găsesc la sfârșitul primului act. Și-au dat seama de locul unde se desfășură acțiunea, de caractere, de liniile principale — și acum urmăresc în liniște desfășurarea — cu desnodământul. Și în adevăr, abia a prins să alunece România iarăș, pe luciul albastru-verziu, abia a ocolit o cotitură a coastei europene și începe a se încheia pe dreapta un oraș nesfârșit cu locuințe tot mai dese, une-ori cu vile și palate, intrerupt iciclea de un crâng, o carieră de piatră, un cimitir, care, la dreptul vorbind, nu e un pustiu, ci așezarea omenească cea mai statornică... Da, un cimitir pe margine — așa, încât, dacă țârmul ar fi avut larg de mare în față, de multe-ori mânia valurilor ar fi putut arunca stropi și pe aceste pietre... Coroanele bogate ale palmierilor și chiparoșilor coboară umbrele lor dese nu numai pe mormintele adâncite în tăcerea lor ci și pe marea în veci nemulțumită. Și se va fi întrebând cititorul dacă mi-am adus aminte, cum își aduce el acum, de cel din urmă dor al lui Eminescu.

*

Nepăsătoare par'că de tot ceiace e în jur România aleargă cu o iuțea atât de mare, încât cel mai bun fugar cu greu ar ține pas. Ai vrea, cu puterea ta, să-i încetinești mersul. Ești par'că la teatru: pe scenă frazele se îngrămădesc în amestec și tu nu prinzi decât frânturi de înțeleșuri. Ca o îngrămădire de castele din basme trece pe dinaintea ochilor noștri Terapia, cu vilele de vară ale consulilor, palatul Ceragan în care a stat închis mulți ani fostul sultan Murat, victimă a aceluia pe care tinerii Turci, în nemărginita lor iubire de libertate și progres l-au instalat, cu vremea lui cu tot, la Salonic... In turnul lui Leandro!.. Pe aici se crede că a străbătut, în not, valurile Bosforului lordul Byron, cel însuflețit de cauza libertății grecești. Pe țârmul celalalt fug înapoi, cu puțina lui verdeață, Scutarii. Gemete asurzitoare de sirene se ridică din pădurea de catarguri, cari ca o mare de lănci medievale străjuiesc la intrarea Cornului de aur.

Romulus Ciolfec.

INFORMAȚIUNI

Arad, 29 Aprilie v. 1911.

De-ale noastre.

Scoalele ort. române din Lugoj. Citim în „Drapelul“, că Marți la ora 6 p. m. a avut loc tradiționala împodobire a edificiului ajuns până la coperiș. Arborarea ramurei împodobită cu năfrâmi a avut mulți spectatori. Incurând impozanta zidire va ajunge sub coperiș.

Alegere de preot și capelan. După lungi frământări de aproape jumătate de an acum în 24 Aprilie a. c. s'a ținut alegerea de preot și capelan în comuna noastră Vidra de sus. Ca preot a fost ales *Iosif Trița* teolog absolut cu 186 voturi față de preotul Alexe Latiș, care a primit 6 voturi și față de teologul Traian Tomuș care a primit 1 vot.

In postul de capelan pe viață a fost ales preotul *Avram Leah* cu totalitatea voturilor.

Nouii păstori sunt ambii oameni tineri, cari se apropie cu multe gânduri bune și cu multă dragoste de turma ce li-se încredințează spre păstorie. Poporul, care a purtat o luptă lungă și dâră pentru izbândă noilor aleși a rămas foarte mângăiat de această alegere.

Ajute-le Dumnezeu noilor preoți să munciască mulți ani fericiți cu spor și izbândă în ogorul lui Hristos.

Vidrean.

Comitetul despărțământului Murăș-oșorheiu al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ va ține 2 prelegeri populare și anume în 21 Maiu a. c. la 10 ore a. m. în *Pogăceana de Câmpie*, și tot în această zi la 3 ore p. m. în *Râciul de Câmpie*, la cari invită cu

dragoste pe toți din comunele aceste și jur, cari doresc înaintarea culturală a poporului român.

Murăș-oșorheiu, la 11 Maiu 1911.

Comitetul despărțământului.

Din patrie.

„Virtuș“. O dovadă adânc psihologică a corupțiunii sufletești ce se însușăpânește tot mai amenințător asupra poporației educată în școlile de stat, în prealăudatele instituții culturale Apponyiane, e faptul următor:

In comuna săcuiască Sâniob un feciorandru săcui cuprins de un acces de virtute strămoșască, care își află expresia în câte-o aventură extravagantă, declară, că are să învâlească capul statuei sfântului Ioan situată pe piața mare cu basma roșie.

Intr'adevăr se cățărăse până la capul statuei și conform promisiunii îl îmbrobodise cu o basma roșie de mai mare le era rușinea prietenilor ce-l întovărășise. Dar nu se mulțumi cu atât Pupuză pe colac virtuosa porodiță alui Atila improvizează și următorul dialog de spirit ca chipul, care parcă și el îl privește pe nemernicul sacreleg cu dispreț și compătimire:

— Țineți bine căpșorul, că de nu te pocnesc peste ceață!

Trecătorii scandalizați de purtarea lipsită de orice simț omeneșc a tânărului voinicos, vroiau să-l linșeze formal. Abia scăpase cu fuga. Autoritățile bisericesti au făcut arătare.

Bărbat în haine femeiești. Prin întreaga presă d'n patrie se colportase zilele acestea o știre senzațională referitor la un bărbat, care umbla în haine femeiești.

Raporterii zeloși zăriau după culise un întreg roman, o poveste, de care atât de des țese viața la aparență senină și monotonă. Poliția adevă surprinse un student universitar în haine de dame, chiar când închiriasc odaie la hotelul Royal din Budapesta. In mințile do: nice de senzații ale raportorilor se porni un proces ciudat plâsmuindu-se povestea mistică a tânărului cu inclinări perverse, cu intențiuni criminale. De data asta însă nu a durat mult basmul. Realitatea s'a grăbit să dea de gol halucinațiile politice plămădite în fuga penei, în sufletul sbuciumat al celor ce vecinic aleargă după noutăți. O mângăiere însă totuș le-a rămas.

Deși istoria, nu e tocmai așa romantică cum se străduiau s'o arate, e totuș cel puțin interesantă.

Insuș dama tainică a dat o declarație referitor la starea faptică a lucrurilor în următoarele:

„Dama mistică din hotel-Royal, cum s'a și constatat sunt eu, Victor Regnier. Iată motivele ce m'au îndemnat să mă travestesc: Cu o ocaziune pusei rămășag cu o damă cunoscută de-a mea, că 24 de ore petrec mascat într'un hotel din Budapesta, fără ca dânsa — deși o să mă vadă — să mă recunoască. Primisem incurând informația, că dama cu care prinsei rămășag, în prezent petrece în hotel-Royal. Iată cauza de ce m'am dus în haină de damă la hotel, durere însă, rămășagul l-am pierdut amarnic. Acesta este adevărul, de care nu se leagă nici o aventură romantică“.

Declarația morței lui Iohan Orth. Senatul juridic al oficiului superior al Curței din Viena a ținut la 6 Mai st. n., sub prezidenția lui Iohan R. von Seidel, consilier de Curte al tribunalului superior și director al cancelariei oficiului mareșalatului, o ședință secretă în care s'a ocupat cu declararea morței lui Iohan Orth.

Decretul a fost comunicat reprezentantului arhiduceului Iosef Ferdinand, consilierul guvernamental Bachruch și curatorului, consilier de Curte Von Tetscher.

In decret se spune că oficiul mareșelatului superior al Curței în urma propunerii arhiduceului Iosef, a hotărât declararea morței.

Dovada morței arhiduceului Iohan Salvator care își zicea Iohan Orth, născut la 25 Noemvrie 1852 și dispărut la 20 Iulie 1890, e stabilită.

Expediție arheologică în Palestina. Șeful expediției arheologice britanice Parker care a sosit la Londra declară că săpăturile întreprinse de dânsul nu au provocat nici un fel de agitație între musulmani. Toate știrile răspândite în această privință sânt invenții germane.

În ce privește cele găsite în templul lui Solomon nu poate spune nimic pentru moment. Șeful expediției declară că pe dealul Moria, în locul unde a fost templul Israelitilor se află comori și documente importante. De acolo a putut scoate la lumina zilei oale cari au o vechime de peste 3000 de ani. Expediția a stabilit că orașul zidit de David nu se află pe dealul Sion ci pe Moria.

Progresul moștenirii regelui Leopold. În audiența de Miercuri a moștenitorului regelui Leopold, avocatul principesei Luisa a sfidat pe reprezentantul guvernului, să facă dovadă că cele 45 milioane oprite de Stat ar fi în tiluri de rentă ale Statului Congo. Aceste 45 milioane aparțin fiicelor suveranului defunct, așa că partea principesei Luisa, în loc de 7, urmează să fie de 18 milioane.

China și călătoria ministrului rus de război. Din Pecking se anunță, că ministrul de externe al Chinei a dat instrucțiuni tuturor reprezentanților și consulilor chinezi, ca să-i raporteze în mod exact și la timp asupra călătoriei ministrului rus de război Suchorulinow.

Împăratul Wilhelm și manevrele elvețiene. Din Zürich se anunță: Față de știrea, că consiliul federal ar fi fost anunțat, că împăratul Wilhelm ar dori să asiste la manevrele din toamna aceasta ale armatei elvețiene, „Neue Züricher Zeitung“ află din Berna, că o asemenea vizită nu aparține domeniului imposibilității. Împăratul Wilhelm și-a exprimat de multe ori dorința de a cunoaște organizația armatei elvețiene. Se pare însă, că această vizită nu va avea loc anul acesta, ci în toamna viitoare.

Situația europenilor din Fez. Știrile din Fez sunt foarte neliniștitoare. Lipsa de bani se resimte mult. Populația e foarte agitată din cauza continuei blocade și a scumpirii alimentelor.

Consulii Franței, Angliei și Austro-Ungariei descriu situația europenilor ca fiind foarte periclitată și insistă asupra necesității de a se trimite trupe de ajutor.

Sedințele comisiunii europene a Dunărei. Vineri 22 c. v. au avut loc sedințele membrilor comisiunii europene a Dunărei, în palatul C. E. D. din Sulina.

Au luat parte d-nii: Duiliu Zamfirescu, ministru plenipotențiar al României, și delegat în comisiune; De Boreck, consul general al Austro-Ungariei la Galați; Hamilton Broun, consul general al Mării Britanii; contele de Vizart, consul general, delegat al Italiei; Kartamyschew, consul general la Galați, delegat al Rusiei; Ihssan Bey, consul general și delegat al Turciei.

Sedințele au fost prezidate de d. Saulanje Bodin, ministru plenipotențiar al Franței, delegat în C. E. D.

După terminarea sedințelor, delegații, împreună cu d. Demory, secretarul general al C. E. D. au plecat la Tulcea, unde au făcut o vizită d-lui Petre Sfetescu, prefectul județului, care i-a primit în localul prefecturii.

După vizita făcută la prefectură — prima pe care delegații C. E. D. o fac unui prefect de Tulcea — delegații au plecat cu yachtul „Carolus Primus“ spre Galați.

Răscoală în insulele Canare. Din Teneriffe se anunță, că Mercuri seara, după o întrunire republicană, manifestații au dat asalt birourilor ziarului „El Tempo“, dând foc materialului, apoi au distrus tăblițele stradei Alfonso XIII.

Accidentul unui aviator. Din Issy les Moulinaux, în Franța, se anunță, că inginerul Raimond See, după o ascensiune de încercare foarte reușită, făcută cu un biplan după propriul său sistem, s'a ciocnit de un stâlp și a căzut la pământ. See a fost transportat la spital, fiind grav rănit.

Inginerul See e directorul unei societăți de electricitate și se ocupă de mult timp cu aviațiunea, însă numai din punct de vedere științific, fără a lua parte la concursuri aviatice.

Congresul presei. Alaltăieri seară, pe lacul expozițiunii din Roma, pe bordul unui vas care reproducea un vechiu vas roman, presa italiană a oferit un banchet congresului presei.

Erau de față d. San Giuliano și ceilalți miniștri, numeroși deputați. D. Singer, președintele congresului, a băut pentru gloria suveranilor și pentru eterna primăvară a Italiei.

Ministrul San Giuliano a relevat că sarcina cea mai nobilă a presei internaționale este azi de a desăvârși unitatea și solidaritatea omenescă și a invitat pe ziariști a urma opera lor și a ajuta în această lucrare pe guverne, chiar dacă le-ara combata pe alte terenuri, deoarece toate guvernele din lumea civilizată — poate să o știe deoarece o știe — sunt insuficiente de cele mai sincere și pacifice sentimente. Bea în sănătatea suveranilor și șefilor de state reprezentate. (Vii aplauze).

D. Barzilai, preș. asociației presei italiene, a celebrat pacea universală.

Un furt de bijuterii de peste 3 milioane de ruble. Negustorul de bijuterii Lebruant, din Paris, sosise în Petersburg cu o mare cantitate de bijuterii, în valoare totală de peste 3 milioane de ruble, printre cari și o diademă de diamante, comandată de însuși țarul.

La hotel bijutierul s'a pomenit de odată fără comoara lui. Adresându-se poliției, aceasta după lungi cercetări a prins pe hoț, în persoana englezoaică Etel Marlborough, o escroacă internațională.

Fraude la banca imperială chineză din Pecking. Din Peterburg se anunță, că la banca imperială chineză s'a descoperit o lipsă de 2 milioane și jumătate.

Intregul personal administrativ a fost destituit.

Geruri mari prin părțile Canadei. Din Ottawa, Canada, vine știrea, că la o oră depărtare de oraș, s'au aflat morți patru policemeni din cei cari umblă călări. Nefericirii, muriseră înghețați de frig.

Călătoria principilor bulgari prin Turcia. Principii bulgari Boris și Cyril, cari călătoresc acum incognito prin Turcia, au sosit alaltăieri în Smirna unde au fost primiți de ambasadorul rus Ciarikov care se afla acolo.

Principii voind să se ducă cu trăsura la hotel au fost opriți la chei de poliție, deoarece trecerea cheiului cu trăsura nu este permisă.

Principii s'au întors, luându-o pe alt drum spre hotel.

Peste câteva ore poliția aflând de cine e vorba, guvernatorul a vizitat pe principii bulgari cărora le-a cerut scuze.

Moștenitorul tronului sârbesc se va căsători cu o principesă rusă. În cercurile politice din Belgrad perzistă zvonul că chestiunea căsătoriei principelui moștenitor Alexandru cu o principesă rusă va căpăta o soluție favorabilă încă în cursul acestui an. În acest scop prințul moștenitor va vizita la toamnă Curtea Țarului. În legătură cu acest plan sunt și eforturile guvernului sârb de a întări situația politică și în special cea materială a moștenitorului. Știrile cu privire la o apropiată logodnă a prințului Alexandru sunt însă dezmințite în mod categoric.

Femeie cu părul verde. Și asta se poate vedea tot în America și anume în orașul New-York. În acest oraș trăiește o femeie anume Polly, care se ocupă cu meseria de bărbier și se pricepe și la vopsitul părului.

În zilele trecute o femeie bătrână Adelina Lewison, dorind să dea puțină față bătrânețelor, a venit la femeia bărbier ca să-i vopsească părul negru. Ce-a făcut, ce a dres Madame Polly, destul, că în loc ca părul bătrânei să se vopsească negru e ieșit verde. Nici Madame Polly n'a băgat iute de seamă, decât atunci când băbuța s'a uitat în oglindă să se vadă cât e de tânără și văzându-și părul verde numai că n'a leșinat de mânie.

Ea a tras în judecată pe femeia bărbier, dar ea s'a scuzat, că vopseaua a fost neagră și nici ea nu știe cum de părul a ieșit verde. Bag-

seamă fiind, că e timp de primăvară și părul babei încă a prins gust să înverzească.

Numai de n'ar eși la modă părul verde, că apoi or da de naibă bieții bărbați.

Ex-regele Manuel la frontiera Portugaliei. De câteva zile nu s'a mai primit nici o telegramă din Lisabona.

Reprezentantul de aci al unei bănci portugheze a primit o scrisoare dela casa din Lisabona, prin care i se arată că s'vonindu-se despre un nou complot monarhist, guvernul provizoriu, exercită o cenzură severă asupra tuturor depeșilor cu destinația pentru străinătate, nedând curs la cele mai multe dintre ele.

Guvernul ar mai fi fost informat, că ex-regele Manuel, în așteptarea izbucnirii contra-revoluției, s'a stabilit într-o localitate din Spania, în apropiere de frontiera portugheză, de unde conduce în persoană conspirația.

O înțelegere Chino-japoneză în extremul orient. Față de știrea că între Rusia și Japonia s'ar fi stabilit o înțelegere pentru o cooperare comună în Manciuria, cercurile chineze susțin că situația politică în Extremul Orient exclude cu desăvârșire o asemenea alianță. În schimb s'ar fi stabilit o înțelegere între Japonia și China în scop de a restrânge sfera de interese a Rusiei în Manciuria.

ECONOMICE

Principiile lui Herman Schultze ca reforme în viața noastră economică

de : dr. Pompiliu Cioban

— Urmare —

Ideile generale, de cari au fost condus Huber în teoria sa, și principiile lui H. Schultze, conform cărora s'a înființat aceste reuniuni, numai într-o țară cu comerț și industrie puteau fi adoptate și generalizate în întregimea și forma lor originală cu unele auspicii favorabile, nu însă la noi cari eram niște muncitori de câmp săraci și primitivi în toată întocmirea noastră economică.

Transplantarea și inactivarea lor la noi trebuia deci să se facă după trebuințele noastre și în conformitate cu starea noastră economică și culturală.

Dacă reuniunile de credit n'au avut până acuma la noi teren priincios și nici un viitor asigurat, trebuie să vedem motivul în împrejurarea, că n'a ținut cont de acest adevăr. Pe lângă toate, că s'a neglijat acest adevăr, băncile populare prin scopul lor de a îndemna pe muncitori și țărâtime la cruțare și prin tendința de a desvolta spiritul de economizare, asociere și punctualitate, au avut totuși o importanță nu numai economică — financiară, dar chiar și socială.

Intru cât au folosit însă ori nu băncile populare din Ungaria proprietarilor mici, și în special țărânimii, vom vedea.

La începutul înființării lor s'a păstrat întru câțva principiile de fondare ale lui Schultze. După restituirea constituției maghiare și formarea dualismului între Austria și Ungaria, partidul liberal ajunge a conduce destinele țării pe baza legilor 1867/69.

Sub era aceasta liberală numărul băncilor populare crește din zi în zi și în organizarea lor nu mai țin cont în întregime de principiile lui Schultze, ci fac unele transgresiuni considerabile în hatărul unor aspirațiuni a capitaliștilor liberali. Primadată s'au primit depuneri și dela nemembri și s'a inaugurat astfel ramul depunerilor spre fructificare, ca afacere de bancă. Membriilor li-se permite să fie părtași cu mai multe părți și să ia mai târziu și hotărârea, ca suma maximală a dividendei să nu se mai stabilească pe viitor în statute.

După adoptarea acestor dispozițiuni băncile populare a concetățenilor noștri Maghiari înceată a mai fi reuniuni cu sistem Schultze-Delitzsch și devin niște societăți de speculă puse în serviciul industriașilor și comercianților din orașe, din a căror capital se înființau de comun.

Le lipsia mai departe acestor bănci cel mai cardinal principiu al lui Schultze: *garanția*

solidară a participanților, iar principiul ajutorului propriu rămâne dela început o frază goală.

Capitalul de lipsă pentru operațiunile lor de bancă și-l câștigau nu numai din ratele de plată a membrilor și din câștigul anual, ci și din depunerile membrilor și împrumuturile contrase dela băncile mai mari din capitală și străinătate.

Se naște în urma acestor împrejurări dorul de înavuțire grabnică în membrii băncilor populare pe cari nu le mai privesc de reuniuni cu scopul de a se ajutama prin ele reciproc, ci de niște societăți pe acții cu tendințe capitalistice și cu un caracter cosmopolit.

Din momentul, în care s'a decretat, că un membru poate ținea și mai multe părți principale din capitalul social, membrii capătă rolul acționarilor și reuniunile forma societăților pe acții.

Dreptul de membru al unei astfel de bănci este privit ca un mijloc de înavuțire grabnică pe contul debitorilor.

Camăta după capitalurile împrumutate se stabilea la cele mai multe bănci în orice caz concret după bunul plac al acționarilor. D. ex. statutele din 1876 a reuniunii din Pécs nu aminteste %o împrumuturilor, ci vorbește în genere despre „plătirea intereselor stabilite“.*)

Și încă această reuniune era una dintre cele mai solide pe această vreme, căci se aflau și astfel de reuniuni, a căror procent stabilit varia între 15—16%o, iar cel nestabil de multeori făcea o adevărată concurență uzurarilor de prima clasă.

În cadrele acestor fel de bănci populare, deci întocmai așa de puțin se puteau realiza așteptările țărănimii, ca și înainte de inactivarea lor.

Tocmai pe această vreme, și între astfel de împrejurări ajunge Visarion Roman să cunoască în călătoriile sale activitatea reuniunilor de credit, numite „bănci populare“ ale concetățenilor noștri Maghiari, cari numai la aparență erau formale conform principiilor și stăruințelor lui Schultze.

Lege, care ar fi dat formă și viață principiilor lui Schultze în conformitate cu referințele economice, a acestei țări, nu exista încă pe acest timp. Natural deci, că și aceste „bănci populare“ formate sub firma de „casse de păstrare, ajutorare și împrumutare etc.“ orbecau în neorientarea lor și în zăpăceala conducătorilor lor.

Nu puteau să aibă alt scop și alte tendințe, decât să îngrașe punga membrilor într'un timp relativ scurt și într'o proporție îndestulitoare.

Noi Români, dela aceste instituturi de credit și economii n'am putut învăța și imita absolut nimic bun. Doară singurul ram al afacerilor de bancă: „escomtul“ l-am văzut făcând pro-

grese uimitoare la concetățenii Maghiari (de sigur în favorul capitaliștilor) și astfel l-am îndrăgărit și noi din zi în zi mai mult și în proporții cam nefavorabile stări noastre economice de pe atunci.

Visarion Roman era pe la anii 1869—71 prea ocupat cu ideea înființării unui institut de credit și economii, decât să fie putut observa și prevedea urmările unui escompt prea exagerat la niște oameni lipsiți de oarecare cunoștințe economice, — precum eram noi Românii în acel timp. În luna Noemvrie 1870 merge la Viena cu scopul de a studia afacerile de bancă, după ce cu studiile sale din Ungaria se alege cu nimica afară de înființarea „cassei de păstrare“ din Reșinari care a fost primul institut financiar românesc format după sistemul Schultze ca reuniune de credit. Cât de modești eram noi în cunoștințele noastre economice pe acest timp vedem și din acel fapt, că și această biată „cassă de păstrare“ a Reșinarilor, după depărtarea lui V. Roman își sistează în lipsa unui conducător orice activitate.

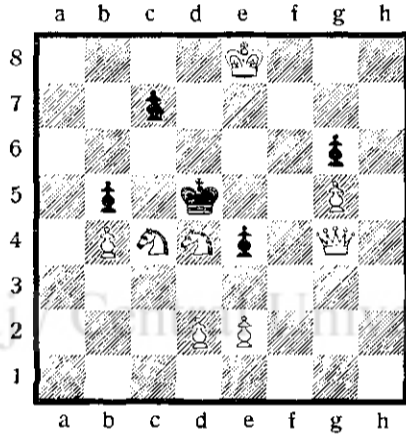
(Va urma)

Rubrica de șach

Strecurându-se două mari greșeli de tipar, cari fac cu neputință deslegarea problemei publicate în n-rul nostru din 23 Apr. (6 Maiu), dăm problema încă odată în întregime :

Problemă

de Valer Onițiu, Seghedin.

Alb pornește și dă în două mutături (trăsături) matt.

Deslegarea acestei probleme, care de sine înțeles n'ar fi să se publice deocamdată, este în limba șachistă :

1. Cd 4 — c 6

POȘTA REDACTIEI

Romulus. (Vulcan). E imposibil să mai revenim asupra acelei alegeri.

Redactor responsabil : Atanasiu Halmăgian.

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

- Marosch S. Creditorii . . . . . —30
Chanteaubriand, Atala . . . . . —30
Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52 . . . . . Cor. 15—
Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878 . . . . . Cor. 2:50
Agârbiceanu I.: „În întuneric“, nuvele . . . 2.—
Luncianu M.: „În sărbători“ nuvele . . . 1.50
Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele 1.50
Hai să râdem, Almanahul revistei literare Minerva . . . . . 1.—
Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în 5 acte și 25 tablouri . . . . . —.45
Tăslăuanu C. Oct. Informații literare culturale 1903—1911 . . . . . 2.—
Iorga N. Studiu și documente cu privire la Istoria Românilor vol. XIX. . . . . 3.—
Agârbiceanu I. Două iubiri . . . . . 2.—
„ „ În clasa cultă. 1:80
Ghibu I. Ziaristica bisericească la Români 2.—
Golescu Const.: Însemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826 . . 3.—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele. 2.—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o întroducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu 3:50
Stavri A. Luminișuri, poezii . . . . . 2.—
Poe Edgar, Ingropat de viu . . . . . —10
Martig. Em. Psihologia pedagogică . . . 3:50
Tschudi Clara: „Tinerețea Mariei Antoaneta —30
Boteni I.: „Drumuri“ . . . . . —.30
Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii“ . —.30
Album. Amintiri din România, cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate . . . . . Cor. 3.—
Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

M A R Y.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(32) — Urmare —

De i-ar fi fost permis să plângă odată în dragă voie! Asta va putea-o face. Era atât de obosită și de disperată.

L'ar pregăti apoi pentru proxima oră pe tatăl ei. De ar fi atât de tare să suporte!

Dar ce avea să mai facă Mary altfel? De n'ar intra îndată în odaie, ar mirosi el nenorocirea și s'ar neliniști și neliniștea asta o putea suporta tot atât de puțin ca și veștile, ce-i aducea ea.

Tremura Mary, când se afla lângă ușe. Nu numai de teamă pentru viața lui, nu, ci și din cauză că n'avea voie să se arunce la picioarele lui și să-i povestească toate și să plângă odată din greu, să-și potolească durerea sufletului. Ce grozave erau toate acestea.

Viața e câte odată cu milă față de oameni. Nu l-au putut încunoștința despre venirea ei, fiindcă dormea. Îngrijitoarea stetea afară, în vestibul, gata să comunice aceasta Maryei, când ar veni. De ce n'a bătut la ușa tinerei stăpâne, ca să o anunțe? Așa era obiceiul îngrijitoarei. Tocmai în momentul când ieși Mary, se afla

sora de caritate pe scară și nu în vestibul. Venise fata de casă cu mâncarea pentru prânz a bolnavului. De obicei aducea sora mâncarea în persoană și astăzi — fiindcă n'a făcut-o — voia să meargă rușinată cel puțin înaintea fetii pe scară și să-i ia lucrurile din mână.

În momentul acesta deschise Mary ușa odăii tatălui ei. Rămase însă pe loc pe pragul ușii deschise, căci aproape în aceeași clipă sosi sora și-i șopti :

— „Doarme, Domnișoară“.

Cănele nu și-a bătut capul cu așa ceva. Intrase în odaie, labele lui zăceau deja pe marginea patului, capul și l-a așezat în apropierea feții bolnavului, care se trezi în același moment. Se trezi și văzu aproape lipit de sine capul ăsta negru cu ochii pironiți asupra lui. Ochii bolnavului se deschiseră mari și rățără spăimântați căutând prin odaie, apoi deteră de Mary, care sta în ușe, plină de groază, palidă ca moartea. El își ridică capul spre ea, își aținti ochii energi asupra ochilor ei. Ea simți privirea unui proiecționar, cum o descoase. Apoi căzu capul lui Krog pe perină.

— „Moare“, strigă în urma ei îngrijitoarea. Așeză tablaua la o parte și alergă la bolnav.

Mary n'a vrut să o creadă la început, dar când a priceput, s'a aruncat peste trupul lui cu un țipet, care îi sfâșia inima. Țipetul acesta și-a aflat răspunsul din odaia învecinată, din partea Doamnei Dawes. Când au alergat la ea, zăcea lipsită de conștiință în patul ei. S'a mai recules atâta de a putut să-și miște limba. Bolberosea

cuvinte într'o englezească frântă, neprețuită de nimeni. Medicul era de părere că nu va mai avea nici ea mult. Tatăl murise.

Mary se ținea de judecata minții ei, ca și când ar fi avut-o în mâni. Acum, acum era vorba: să nu te dai înapoi! Să nu strigi, să nu te gândești! Ea nu l-a omorât. Avea să priceapă și să țină minte ce spun ceilalți, să aprobe propunerile lor, să — dea ordin să fie chemate surorile tatălui ei.

Trebuia să nu lase să rupă zăgăzurile durerii ei, când simți durerea mătușilor ei. Așa trebuia, așa trebuia să se întâmple!

— „Ajută-mi, ajută-mi“, striga ea, „să nu înnebunesc!“

Medicului i-a zis: „Nu-i așa, că nu l-am omorât eu? Nu-i așa?“

El o sili să se culce în pat, îi prescrie comprese reci și nu se deslipi de lângă ea. O asigură și el, că trebuie să fie tare acum.

Abea când a venit la dânsa în dimineața următoare mica Nanna, cu cănele și când a vojt cănele să-i sară în pat, a fost cuprinsă Mary de un plâns ușurător.

S'a făcut mal bine în decursul zilei, căci telefonul aducea mulțime atât de grozavă de telegrame și cu ele venea o compătimire atât de profundă, dela inimă, încât se topi durerea ei în fața acestor semne vădite. I-au ajutat această simpatie, această compătimire, această admirație față de tatăl ei și trebuința purceasă din inima oamenilor de a o mângăia și întări. Abea din decopiarea indiscretă a unei telegrame de aces-

„FORTUNA“ institut de credit și economii societate pe acții în Rodna-veche.

Concurs.

Direcțiunea institutului de credit și economii societate pe acții „FORTUNA“ în Rodna-veche (O-radna), com. Beszterce-Naszód, publică prin aceasta concurs pentru ocuparea postului de **contabil**, devenit vacant prin abdicere, cu un salariu anual de 1600 cor. plus 200—400 remunerație pentru facerea intabulărilor și a destabulărilor, cari încă trebuie se le facă alesul.

Reflectanții au să documenteze, absolvirea școlii comerciale superioare, că posedă limba română, maghiară eventual și cea germană în vorbire și scris și că au praxă îndestulătoare pentru conducerea independentă a contabilității.

Alesul după un an de probă va fi definitivat și i-să va ridica salariul anual la cor. 2000.

Termenul de înaintarea petițiilor este până în **1 Iunie a. c.** iar postul este de a se ocupa în **Iulie 1911 st. n.**

Rodna-veche, la 6 Maiu 1911 st. n.

Direcțiunea

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

La librăria diecezană din Arad

se găsește

propise (corecte)
de examen

cu Cor. **1-20** o sută bucăți, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea **sărți potrivite pentru premii școlare.**

Ziffer Sándor

întreprindere de mașini de scris

Arad, strada Forray, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinilor cu renume universal

Unterwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinile vor funcționa regulat.

Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de aparțințe de cea mai bună calitate.

„ASTRA“

institut de credit și economii, societate pe acții Szászkabánya.

Convocare.

Domii acționari ai institutului de credit și economii, societate pe acții »Astra« din Szászkabánya, sunt convocați prin aceasta la a

I. adunare generală extraordinară,

Luni, în 22 Maiu st. n. 1911 la orele 10 a. m., în localitățile institutului cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Întregirea direcțiunei.
2. Eventuale propuneri.

Direcțiunea.

Aviz.

Am onoare a Vă comunica, că cu 1 Maiu 1911 st. n. mi-am mulat cancelaria advocația din strada Jenőherceg în casa mea proprie din Timișoara-Cetate, str. Petőfi Nrul 4, vis-à-vis de biserica catedrală rom.-cat. din piața Losonczy.

Cu stimă

Dr. Pompil Gioban
advocat.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

întreprindere de instalarea sonerilor și telefonului
Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Înainte de a cumpăra

pe sama

copiilor și a D-voastră **ghete** ori **alți articli de modă** trebuincioși, negreșit vizitează pravalia de modă bărbătească a lui

Iványi Menyhért

în strada Forray.

Deoarece ghetă bune și ieftine numai acolo Vă puteți procura.

tea, trimise prin telefon, află ea, că murise și Doamna Dawes. Nu au îndrăznit să-i spună aceasta până atunci. Dar condolențele cele multe, generale, au făcut-o să suporte și lovitura aceasta. Abia acum pricepea ea compătimirea celorlalți, în întregime. Toți, afară de dansa, știau că a pierdut pe amândoi și că se află acum singură pe lume.

Mai mult a atins-o o telegramă din Paris, care avea următorul cuprins:

„Iubita mea Mary. Poate să te mângâie în marea ta durere dacă știi, că poți să te odihnești la mine de luptele tale sufletești și că poți să-mi poruncești în dragă voie? Vreau să călătoresc cu tine, vreau să viu la tine — tot ce vrei. Credincioasa ta **Alice.**“

Știa cine a încunostințat-o pe Alice.

A telegrafiat și Ioergen:

— „Aș veni îndată — dacă ți-aș putea fi cât de puțin spre folos sau spre mângâiere. Sunt zdrobit și desnădăduit.“

Aceiași compătimire, care te atinge până la lacrimi, s'a manifestat și la înmormântarea, care s'a ținut a treia zi. Au pus-o, luând în considerare starea Maryei, mai de vreme.

Florile nu mai voiau să contenească. Între toate era mai frumoasă o coroană din partea Alicei, din flori proaspete de Norvegia.

Au adus coroana la Mary în odaie, căci voia să o vadă. Întregă casa s'a umplut cu miros de flori, în mijlocul gerului de iarnă; un semn al dragostei peste celce dormea somnul de veci.

Mary nu s'a dat jos. N'a vrut să vadă sicriile, nici florile, nici pregătirile. În odaile de jos li-s'a oferit celor veniți din depărtări mâncări și beuturi întăritoare.

Au venit mult mai mulți oameni, decât a putut adăposti casa, iar jos, la capelă, aștepta o mulțime și mai mare.

Păstorul întrebă dacă are voie să se suie la domnișoara Mary. Ea lăsă să-i mulțumească pentru atențiune, dar refuză vizita.

Îndată după aceea veni mica Nanna și o întrebă dacă lasă pe „unchiul Klaus“ pentru un moment. Îi trimisese o telegramă mișcătoare și întrebă, dacă poate să-i dea mână de ajutor la ceva. Și coroana lui era, după descrierea servitorimei, atât de minunată, încât Mary a dat porunca să i-o aducă și pe aceasta în sus, ca să o vadă.

S'a învoit. Intră în odaie „unchiul Klaus“, lung și îmbrăcat în negru acum, călcând ca și când i-ar veni greu să respire. Abia că a văzut pe Mary, care se afla lângă pat, palidă ca fildeşul, îmbrăcată în negru, când s'a așezat „unchiul Klaus“ pe un scaun din apropiere și a izbucnit în lacrimi.

Ca și când s'ar fi rupt coarda dintr'un ceasornic și s'ar fi depănat — așa suna plânsul omului, care n'a plâns de când fusese copil.

Un plâns, care se spăimânta de sine însuși. Nici nu privi în sus.

Dar avea să-i comunice ceva, o simțea ea. De vre-o câteva ori îi s'a părut că-și adună pu-

terile să-i spună, dar tot de-atâtea ori fu copleșit și mai tare de plâns. Afunci îi făcu semn cu mâna că nu este în stare să vorbească. Se sculă și plecă. Nici n'a închis ușa în urma sa. Mary îl auzi cum suspină sgomotos, trecând prin vestibul și coborând scara. De sigur avea să plece îndată.

Mary fu atinsă adânc de purtarea aceasta a lui. Știa ea că tatăl ei a fost prietinel lui cel mai bun, poate singurul lui prietin. Mai știa că lacrimile lui n'au curs numai pentru tatăl ei, ci că se afla în ele și compătimire nemijlocită față de ea și părere de rău. Altfel ar fi rămas jos, lângă sicriu.

Incepea să sune minunatul clopot al coperlei. Cănele pe care l-au ținut ziua întreagă în odaia ei și care a fost foarte neliniștit tot timpul, a sărit pe fereastră și și-a așezat labela pe scândura ferestrei, ca să vadă afară. Mary se apropie și ea.

Tocmai în momentul acela văzu cum plăcă unchiul Klaus. Jos, în odăi, se porni cântarea coralurilor și convoiul funebru. Amândouă sicriile erau purtate de țărani de prin împrejurime. Când a văzut primul sicriu a căzut Mary în ghenunchi și a plâns, de stetea să i-se spargă inima. Mai mult n'a mai putut vedea.

(Va urma)

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal

Jacob Uhl

proprietarii primei mori cu sul din Țeal
Sibiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă macaroanele și alte fabricate de aluat recunoscute ca excelente.

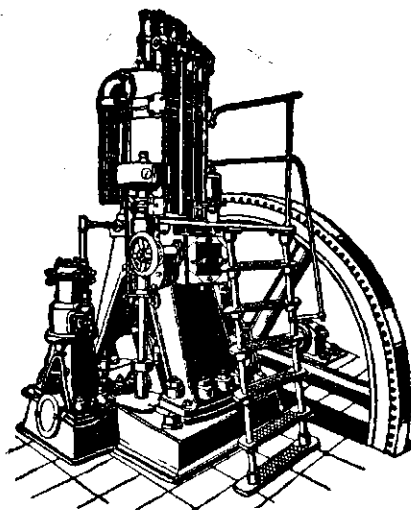
Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —

Librăria **FRAȚII ROTH**

ARAD, Andrassy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și pre-
țuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolară
din Cincibiserici 1907 cu
medalie de aur, la expoziția
din Sepsiszentgyörgy cu
medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnă-
torie de fier.

Brașov.

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuește:

stabilimente de turbine, motoare și locomobile de
uleiu brut „Coroana“, mori mănate cu motor și
apă, stabilimente electrice, stabilimente de trans-
misiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

MAISON STEINER

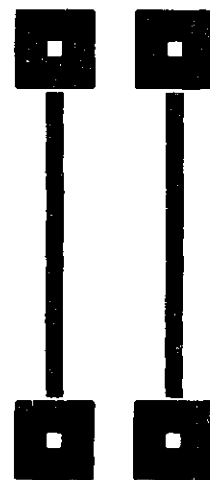
(CHAPEAUX POUR DAMES)

Specialități de pălării pentru dame

salon de modă

Arad, strada Forray nr. 2/a

casa lui dr. Lukácsy, sub poartă la stânga.

Rog stimatul public din Arad și împrejurimi să-mi
viziteze magazinul asortat din belșug : :

cu pălării de dame după moda
cea mai recentă parisiană,
din saloanele : Suzanne, Virot, Georgette,
Ester, Mayer, Carlier, etc.,
fără obligamentul de a cumpăra.

Birou de cumpărare: Louis Mayer 39, rue Richelieu, Paris.

Paris grand Prix.

Presburg 1908, cu crucea de onoare cu coroană de aur și cu medalia expoziției.

Premiat: Sibiu 1903 cu crucea de argint. **Premiat:** Timișoara 1908 cu medalie de aur.
Premiat: 1909 Mähr-Ostran cu premiul prim, diploma de onoare.

Prima fabrică de brânză din Ardeal
 mănătă cu electricitate.

Urmașul lui Ioan Groffner

Frideric Homm

Sibiu — Nagyszeben.

Telefon Nr. 148. □ Weinanger 2-6. □ Intemeiată în 1872.

Fabrică de brânză fină de oaie.

Vânzare en gros și în detal cu Ardeleni.

Brânză Grojer și Emmenthal, unt de teo.

Producție de ouă artificiale și răcoritoare.

Inginer

Eugen Tilea

Bureau Tehnic

București, Calea-Victoriei 76.

Projectarea și construirea
 de vile, școli și tot felul
 de clădiri în stil românesc
 :: și modern. ::

◆ ◆
 Construcțiuni în beton
 armat, alimentări cu apă
 și canalizări de orașe,
 construcțiuni de magazii
 - de cereale etc. -

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerească imprimată feței o finețe de califea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scaderile.

0 cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

0 bucată 70 fileri.

Pe postă le trimite:

farmacia Rozsnyay

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
 ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial,
 se capătă în colorile galbină
 și neagră cu
16 coroane 50 fil.
 exclusiv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
 prăvălia de ghete de rangul I-u.
 Arad, piața Andrásy nr. 20.
 Comande din provincă se execută în aceeași zi

25 (11)

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijloace imprumuturi personale, hipotecare și amortizaționale ieftin și în scurt timp; mijloace cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efectuează tot felul de comande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Aggteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.